

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

OHJAUSSUUNNITELMA

Sosiaalitieteiden (1.8.2016 alkaen yhteiskuntatutkimuksen) tutkinto-ohjelma

Tämän ohjaussuunnitelman on laatinut Paula Ristimäki (30.1.2013) ja sitä ovat syksyllä 2014 ja 2015 päivittäneet Johanna Elo ja avoimien yliopisto-opintojen osalta Ismo Isopoussu. Päivitysten yhteydessä on muun muassa ajantasaistettu ohjauskarttaa sekä tutkinto-ohjelman HOPS-käytäntöjen kuvausta.

Taustaa opintojen ohjauksen kehittämiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa omissa tiedonannoissaan korkeakoulujen opintojen ohjauksen lisäämistä. Myös Tampereen yliopiston strategiassa opintojen ohjauksen kehittäminen nähdään tärkeänä asiana opintojen sujuvuuden lisäämiseksi.

Korkeakoulujen arviointineuvosto käynnisti vuonna 2004 "Opintojen ohjaus korkeakouluissa" – seurannan. Arviointiryhmä päätyi esittämään opintojen ohjauksen kansallisiksi suosituksiksi muun muassa seuraavaa:

- ohjauksen lähtökohtana tulisi olla opiskelijan vastuu omista opinnoistaan ja toisaalta korkeakoulun vastuu koulutuksen ja opintojen ohjauksen järjestämisestä siten, että opiskelijan on mahdollista rakentaa itselleen elinikäisen oppimisen ja työelämän kannalta mielekäs tutkinto, joka on suoritettavissa mielekkäässä ajassa.
- Opintojen ohjauksen tulee kattaa kaikki opiskelijan opintojen eri vaiheet (ennen opintojen alkua, alkuvaihe, keskivaihe, oppinnäytetyön laadinta ja työelämään siirtyminen) ja osa-alueet.

(Vuorinen, Karjalainen, Mylly, Talvi, Uusi-Rauva, Holm, Opintojen ohjaus korkeakouluissa –seuranta, Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2005.)

Tampereen yliopiston opetusneuvosto hyväksyi 3.10.2011 "Opintojen ohjaus Tampereen yliopistossa. Linjauksia ja esityksiä toimenpiteiksi" -julkaisun. Tässä julkaisussa todetaan, että opiskelija on vastuussa omien opintojensa suunnittelemisesta ja toteuttamisesta sekä oman osaamisensa kehittämisestä. Yliopisto on vastuussa opetussuunnitelman, oppimisympäristön ja opetuksen suunnittelemisesta ja toteuttamisesta niin, että opiskelija voi edetä opinnoissaan mielekkäästi ohjeellisessa aikataulussa. Opiskelijalla on oikeus saada oppimista ja akateemiseksi asiantuntijaksi kasvamista tukevaa ohjausta sekä osana opintoja että tarpeen mukaan erillisenä palveluna.

Ohjauksen kokonaisuuden muodostavat: tiedotus, neuvonta, ohjaus ja erityisohjaus. Ohjaus edistää järjestelmällisillä ja ammattimaisilla tavoilla opiskelun ja oppimisen prosesseja kuten yliopisto-opiskelijan identiteetin ja opiskelutaitojen rakentumista, akateemisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittymistä ja tieteelliseksi toimijaksi kasvamista sekä opiskelua osana elämän kokonaisuutta.

Ohjauksen kohteena ei siis ole opiskelija eikä hänen toimintansa lopputulos kuten opinnäytetyö, vaan ne prosessit, joissa syntyvät muun muassa opinnäytetyöt ja tutkinnot.

Ohjauksen tarkoituksena on tukea opiskelijan toimijuutta eli kykyä suunnitella, ohjata, toteuttaa ja arvioida omia prosessejaan. Ohjaus on dialogista, neuvottelevaa ja tutkivaa ohjaajan ja ohjattavan yhteistyötä. ("Opintojen ohjaus Tampereen yliopistossa. Linjauksia ja esityksiä toimenpiteiksi" 2011.)

Itä-Suomen yliopistossa toteutetun Sulautuva ohjaus –hankkeen mukaan opiskelijan ohjauksessa ja neuvonnassa tärkeintä ovat:

- opintojen sujuvuus
- opintojen suunnittelu
- tiedotus, neuvonta ja ohjaus oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa; palveluiden saatavuus
- opiskelijalle sopiva tapa saada ohjausta ja tukea
- opiskelijan tarpeiden ja esteettömyyden huomioiminen
- tarjota tukea heille, jotka sitä tarvitsevat
- itseohjautuvuuteen kannustaminen

(Tiina Pyrstöjärvi, Leila Saramäki, Sulautuva ohjaus – verkon välityksellä, Itä-Suomen yliopisto, Koulutus- ja kehittämisspalvelu Aducate)

Opintojen ohjaus yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelmassa

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma muodostuu laaja-alaisesta kandidaatin tutkinnosta sekä opintosuunnittain eriytyvistä maisteriopinnoista. Tutkinto-ohjelman opintosuunnat ovat: sosiaalipolitiikka, sosiaalipsykologia, sosiologia, sukupuolentutkimus, sosiaaliantropologia sekä nuorisotyö ja nuorisotutkimus. Näistä viisi ensin mainittua ovat olleet mukana tutkinto-ohjelman perustamisesta (2012) alkaen, nuorisotyö ja nuorisotutkimus liittyi osaksi tutkinto-ohjelmaa opetussuunnitelmakaudella 2015-2018.

Opintojen ohjauksen käsitetään tutkinto-ohjelmassa Tampereen yliopiston opetusneuvoston linjauksen mukaisesti koostuvan tiedotuksesta, neuvonnasta ja ohjauksesta. Ohjaus sisältää opintojen sisällöllisen ns. substanssiohjauksen ja yleisen akateemisiin opiskelutapoihin liittyvän ohjauksen. Ohjaus on osa opetus- ja oppimisprosessia ja sitä kehitetään osana opetussuunnitelmatyötä. Ohjausta ei voi erottaa sisältöjen opettamisesta. Kaikki opetustilanteet ovat luonteeltaan ohjauksellisia eivätkä keskity pelkkään tiedon välittämiseen.

Opintojen ohjaukselle asettaa haasteita se, että sosiaalitieteiden opiskelijat muodostavat hyvin heterogeenisen joukon. Opiskelemaan tullaan erilaisissa elämäntilanteissa ja eri osaamistaustoilla. Osa uusista opiskelijoista tulee suoraan lukiosta, toisilla on jo jokin muu tutkinto suoritettuna. Opintojen ohjauksessa on pyrittävä huomioimaan erilaisista lähtökohdista tai lähtöasetelmistä tulevat opiskelijat ja heidän ohjaustarpeensa. Opintojen ohjauksessa on huomioitava myös tutkinto-ohjelman opintoja valinnaisina opintoina suorittavat muiden tutkinto-ohjelmien opiskelijat ja avoimia yliopisto-opintoja tekevät.

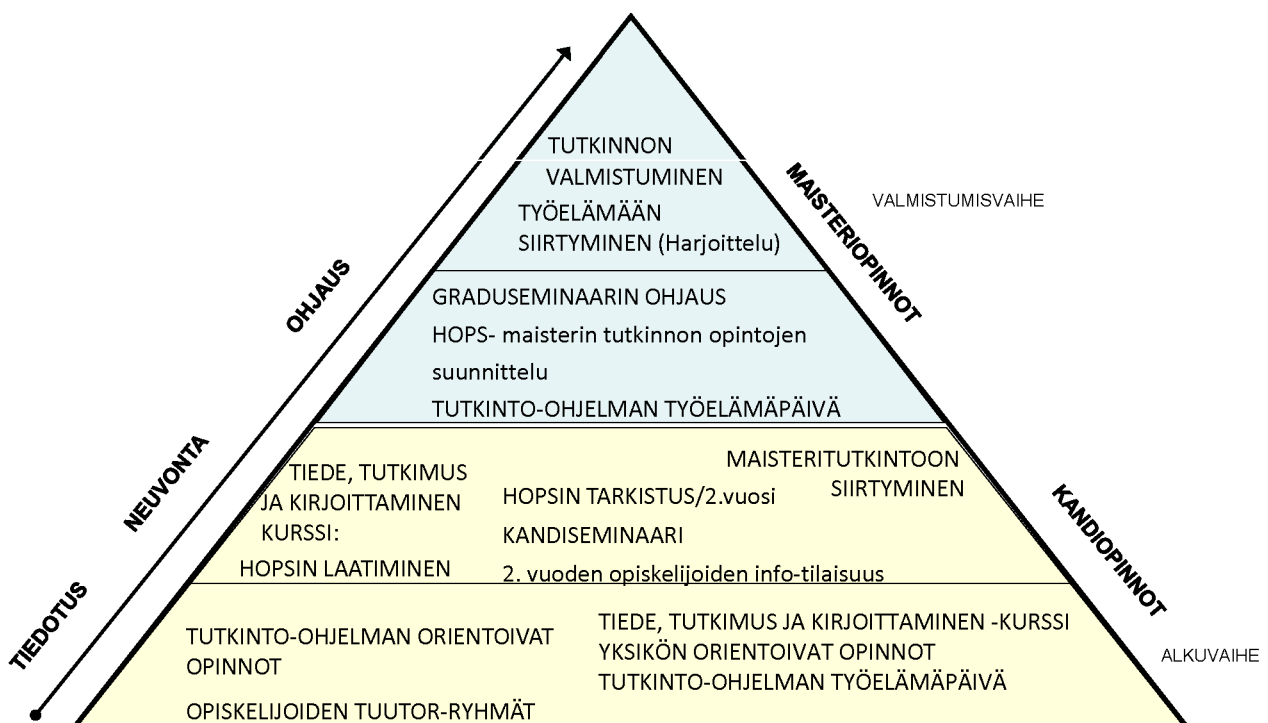
Ohjausta tarvitaan opintojen eri vaiheissa - opintojen alusta opintojen loppuun ja työelämään siirtymiseen saakka. Sosiaalitieteiden ohjauksessa huomioidaan erityisesti kandidaatti- ja maisterivaiheen opintojen ydinkohdat, siirtymävaiheet ja valintatilanteet.

Ohjauksen ydinkohtia sosiaalitieteiden opinnoissa ovat:

- opintojen aloitusvaihe
- 2. vuoden opintovaihe (valinnaisten opintojen valinnat ja oman opintosuunnan valitseminen)
- maisterin tutkinnon alkuvaihe
- opintojen loppuvaihe ja työelämään siirtyminen

Ohjauksen kokonaisuutta yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelmassa on havainnollistettu alla olevassa kuviossa.

Ohjaus sosiaalitieteiden opinnoissa

Opintojen edetessä ohjaustarpeet muuttuvat. Opintojen alussa opiskelija tarvitsee erityisesti tiedotusta ja neuvontaa. Opintojen alkuvaiheessa orientoivien opintojen myötä opiskelijalle tulevat tutuksi akateemisen opiskelun käytännöt, alustava käsitys oman tutkinnon kokonaisuudesta ja tulevien opintojen sisällöistä. Orientoiviin opintoihin kuuluvat yksikön yhteiset orientoivat opinnot ja tutkinto-ohjelman omat orientaatiotilaisuudet. Opintojen alkuvaiheessa myös vertaisohjauksella (opiskelijatutorointi) on iso merkitys.

Opintojen alkuvaiheessa on tärkeää tukea opiskelijan kiinnittymistä opintoihin ja opiskeluyhteisöön. Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelmassa tämä toteutuu muun muassa koko lukuvuoden kestävässä seminaarissa Tiede, tutkimus ja kirjoittaminen, johon sisältyy sekä kaikille yhteisiä luentoja että työskentelyä pienryhmissä. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen on myös kytketty osaksi tätä seminaaria. Opintojen suunnittelun tueksi on laadittu [ohjeellinen suositus opintojen ajoittamisesta](#) kandidaatintutkinnon aikana. Suosituksen mukaan edettäessä ensimmäisenä opintovuonna painottuvat tutkinto-ohjelman omat perusopinnot sekä kaikkiin YKYN tutkintoihin kuuluvat yksikön yhteiset opinnot, valinnaisten opintojen osuus on pienempi.

Kandidaatin tutkinnon toisena opintovuonna lisääntyvät opintoihin liittyvät valinnat. Opiskelija aloittaa silloin aineopinnoissa valitsemansa opintosuunnan 20 op kokonaisuuden. Toisena opintovuonna suositellaan myös suoritettavaksi iso osa YTK-tutkinnon valinnaisista opinnoista. Toista opintovuottaan aloittaville opiskelijoille järjestetään syksyn alussa info-tilaisuus, josta tiedotetaan jo edellisenä keväänä Tiede, tutkimus ja kirjoittaminen –seminaarin yhteydessä. Tilaisuudessa esitellään toisen vuoden opintoja ja ennakoidaan toisen vuoden keväällä tapahtuvaa opintosuunnan valintaa. Edellisenä keväänä laaditun hopsin päivittämiseen ja tarkentamiseen tarpeen mukaan kannustetaan, ja toisen vuoden opiskelija voi halutessaan käydä keskustelemassa hops-asioistaan nimettyjen yhteyshenkilöiden kanssa. Opintosuuntavalinnoista järjestetään lisäksi erillinen info-tilaisuus kevätlukukauden alkupuolella.

Kolmantena opintovuonna opiskelijat tekevät opintosuunnan mukaisen kandidaatin tutkielman ja suorittavat kandidaatin tutkinnon. Kandidaattiseminaarin yhteydessä seminaarien vetäjät käyvät omien seminaarilaistensa kanssa ryhmämuotoisen hops-keskustelun. Kandidaatin tutkinnon jälkeen opiskelijat siirtyvät oman opintosuuntansa mukaisiin maisteriopintoihin tai hakeutuvat erillisiin maisteriohjelmiin. YKYN maisteriohjelmista tiedotetaan opiskelijoille opintojen eri vaiheissa, esimerkiksi toisen vuoden opiskelijoiden info-tilaisuuden yhteydessä.

Opiskelijan siirtyessä maisteriopintoihin tutkielmaseminaarilla on suuri merkitys opintojen ohjauksessa. Muun muassa maisterivaiheen hops-työskentely on kytketty tutkielmaseminaariin. Samoin kuin kandidaatin tutkinnon opinnoista, myös maisterin tutkinnon opinnoista on laadittu [ohjeellinen suositus opintojen ajoittamisesta](#). Maisteriopintojen vaiheessa ohjattavalla opiskelijalla on jo enemmän tietoa ja käsitystä oman tutkintonsa mahdollisuuksista ja toisaalta opintoihinsa liittyvistä henkilökohtaisista tavoitteista. Tällöin tiedottamisen tarve vähenee ja henkilökohtaisen ohjauksen tarve lisääntyy.

Ohjauskartta – yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelmassa opintojen ohjaus on sisään rakentunut koko opetussuunnitelman toteuttamiseen ja sikäli jokainen sen toteuttamiseen osallistuva myös ohjaa opiskelijoiden opintoja.

Alla on tutkinto-ohjelman ohjauskartta, jossa on koottuna tutkinto-ohjelman opintojen ohjaustahot sekä ohjausvastuut.

OHJAUSTAHO	ASIA
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma (tutkinto-ohjelman omiin opintoihin liittyvä ohjaus ja neuvonta)	
Tutkinto-ohjelman opettajat	<p>Kaikki opiskelijat (ml. valinnaisia opintoja tekevät ja AYO)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opetussisällöt • Opinnäytetöiden ohjaus • Opintosuoritusten arviointi • Opintojen korvaavuudet <p>Avoimia yliopisto-opintoja suorittavien opiskelijoiden neuvonnasta ja ohjauksesta vastaa erityisesti nimetty yliopistonlehtori.</p> <p>Tutkinto-ohjelman omat opiskelijat</p> <p>Seminaareissa tapahtuva ohjaus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kandidaattiseminaari (HOPSin tarkistaminen) • graduseminaari (maisteriopintojen HOPS) • Opinnäytetöiden ohjaus
HOPS –opettajat	<ul style="list-style-type: none"> • HOPS -ohjaus • HOPS -ryhmien vetäminen
Harjoittelusta vastaavat opettajat	<ul style="list-style-type: none"> • työharjoitteluun liittyvät sisällölliset kysymykset ja

	<p>AHOT-asiat</p> <ul style="list-style-type: none"> • vuosittaisen työelämäpäivän järjestäminen
Ainejärjestöt (Interaktio ry, Vattu, Utopia)	Vertaisohjaus tutkinto-ohjelman uusille opiskelijoille
Opintokoordinaattori (tutkinto-ohjelman ohjausvastaava)	<ul style="list-style-type: none"> • yleinen tutkinto-ohjelman opinto-ohjaus (sekä tutkinto-ohjelman omat opiskelijat että valinnaisia opintoja suorittavat) • sosiaalitieteiden opetussuunnitelman ja opetusohjelmaan liittyvä tiedotus, suunnittelu ja koordinointi • opintokokonaisuuksien opintosuoritusmerkinnät (sekä tutkinto-ohjelman omat opiskelijat että valinnaisia opintoja suorittavat) • harjoittelun yhdyshenkilö (tiedotus, orientaatio, harjoittelusopimukset)
Erikoissuunnittelija	<ul style="list-style-type: none"> • avoimen yliopisto-opetuksen suunnittelu, hallinto ja opinto-ohjaus
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön kanslia (tutkinnon kokonaisuuteen liittyvä ohjaus ja neuvonta)	
Opintopäällikkö	<ul style="list-style-type: none"> • kandidaatin ja maisterin tutkintoihin liittyvät opiskelijavalinta-asiat • maisterin tutkinnon täydentävät opinnot • johtokunnan esittelijä kandidaatin ja maisterin tutkintoihin liittyvissä asioissa • opintoneuvonta, kahta tutkintoa suorittavien neuvonta
Opintosihtööri	<ul style="list-style-type: none"> • kandidaatin ja maisterin tutkinnoista annettavat todistukset • muut kuin tutkintoon johtavat opinto-oikeudet (alumniopiskelijat, ristiinopiskelijat, SataJoo) • vastaavuustodistukset • ulkomailla ja muissa korkeakouluissa suoritettujen opintojen sisällyttäminen • yksikön JOO-yhdyshenkilö

	<ul style="list-style-type: none"> • opintoneuvonta • yksikön kandidaatin ja maisterin tutkintoihin liittyvät INTRA- ja WWW-asiat • kestävän kehityksen opintokokonaisuus
Kansainvälisten asioiden koordinaattori	<ul style="list-style-type: none"> • kv-maisteriohjelmien koordinointi ja opintoneuvonta: Peace, COSOPO, GTS
Kansainvälisten asioiden koordinaattori	yksikön kansainväliset vaihdot kv-maisteriohjelman koordinointi: RES UniPID virtual studies -kokonaisuuden yhteyshenkilö
Yliopiston keskitetyt opintopalvelut	
Saavutettavuusyhdyshenkilö	<ul style="list-style-type: none"> • opintojen aikaiset erityisjärjestelyt: http://www.uta.fi/opiskelu/opinnot/opiskelukaytannot/saavutettavuus.html

Opintojen ohjauksen haasteet ja kehittäminen

Haasteita

Ohjaukselle muodostavat haasteen heterogeeninen ohjattavien joukko erilaisine ohjaustarpeineen. Vaarana opinto-ohjauksen kehittämisessä on, että ohjaukokonaisuudesta muodostu sirpaleinen ohjausvastuiden jakaantuessa laajasti eri vastuuhenkilöille.

Ohjauksesta tiedottamisen haasteita ovat:

- selkeän tiedottamisen aikaansaaminen ohjauksen työnjaosta yliopiston eri tasoilla - koko yliopiston tasolla, yksikkötasolla ja tutkinto-ohjelmatasolla
- tiedottamisen yksinkertaisuus ja saavutettavuus
- riittävän "matalan kynnyksen" ohjaustarjonnan luominen opetuksen yhteydessä ja opetustilanteiden ohjauksellisuudesta viestiminen opiskelijoille

Haasteena ohjauksessa on myös se, miten tunnistaa "putoamisvaarassa" olevat opiskelijat: miten tunnistaa opinnoissa kohdat, joihin liittyy erityinen putoamisvaara (esimerkiksi seminaarien jälkeisen seurannan järjestäminen, jos opiskelija ei saa työtään valmiiksi seminaarin aikana) ja miten tukea näitä

opiskelijoita.

Ohjauksen haasteena voidaan myös laajasti nähdä opiskelijoiden kannustaminen itsenäisyyteen ts. opiskelijoiden toimijuuden - kyvyn suunnitella, ohjata, toteuttaa ja arvioida omaa oppimisprosessiaan - edistäminen. Opiskelija on vastuussa omien opintojensa suunnittelemisesta ja toteuttamisesta sekä oman osaamisensa kehittämisestä, opintojen ohjauksen tarkoitus on tukea häntä tässä.

Kehittämisaatuksia

Ohjaus ja hops-käytäntöjä on kehitetty lukuvuoden 2014-2015 aikana siten, että on aiempaa selkeämmin määritelty ne kohdat, joissa hopsia täsmennetään. Erityisesti toisen vuoden opiskelijoiden ohjauksen kohdalla on edelleen kehitettävää. Toiseen vuoteen ei ajoitu samanlaista kaikille yhteistä jaksoa kuin muina opintovuosina (TTK, opinnäyteseminaarit), ja ohjausta on tämän takia hankalaa kytkeä opetuksen yhteyteen. Vertaistukea voisi myös hyödyntää opiskelussa opiskelijatutorointia laajemminkin. Myös virtuaalisen opinto-ohjauksen kehittäminen voisi tuoda ohjausta paremmin opiskelijoiden saataville.

Avoimia yliopisto-opintoja opiskelevien tiedotus, neuvonta ja ohjaus

Avoimessa yliopisto-opetuksessa opintoja edeltävän tiedotuksen ja neuvonnan tarve on jatkuvaa. Avoimeen on käytännössä koko ajan tulossa uusia opiskelijoita koska monet opintokohteet ovat avoimna ympäri lukuvuoden. Yliopiston keskitetyissä opintopalveluissa hoidetaan osa tiedotus- ja neuvontapalveluista. Pääosin opintoja edeltävän vaiheen palveluista vastaavat kuitenkin yksikön opintopalveluiden avoimeen opetukseen keskittyneet henkilöt.

Avoimn yliopisto-opetus on integroitu yksikön ja tutkinto-ohjelmien toimintaan. Avoimen opiskelijat opiskelevat pääsääntöisesti samoissa opintoryhmissä tutkinto-opiskelijoiden kanssa. Opintojaksojen ja kurssien vastuupettajien antama ohjaus on näinollen myös avoimen opiskelijoiden käytössä.

Avoimia yliopisto-opintoja opiskeleville tarjotaan ohjaus- ja neuvontapalveluita myös Moodle -oppimisympäristöjen kautta. Esimerkiksi perusopintojen opiskelijoille tiedotetaan Moodlen kautta muun muassa tulossa olevista kursseista. Opiskelijoilla on käytössä myös kysymyspalstoja ja teknistä tukea. Verkossa tapahtuvaa ohjausta toteuttavat opintopalveluiden henkilökunta ja opettajat. Sosiaalietieteissä opetushenkilöstöstä keskeisimpänä ohjausvastuullisena on tehtävänkvaltaan avoimen yliopisto-opetuksen toteutukseen nimetty yliopistonlehtori.